MAASEUDUN SIVISTYSLIITTO

Eduskunnan tarkastusvaliokunta **Lausunto**

Asia: O 10/2017 vp Kotouttamisen toimivuus

TAVOITTEEKSI VASTAANOTTAVA MAASEUTU

Kotoutumisen kolmijalka

Onnistunut maahanmuuttotyö vaatii aina vahvan kolmijalan:

1) toimivat ja riittävät julkiset palvelut,
2) mahdollisuuksia päästä töihin ja opiskelemaan sekä
3) vastaanottavan yhteisön.

Jos yksikin näistä tukijaloista puuttuu, kotoutuminen voi vaikeutua tai hidastua. Ja toisaalta taas, kun nämä kaikki kolme toteutuvat, ihmiset voivat löytää paikkansa uudesta yhteisöstä hyvinkin nopeasti.

Alkuvaiheen onnistunut kotoutuminen

Vahvan kolmijalan lisäksi erittäin merkityksellistä on alkuvaiheen onnistunut kotoutuminen. Tähän on Suomessa luotu hyvä mahdollisuus kuntien vastuulla olevan humanitaarisen vastaanottoprosessin kautta. Onnistuneen vastaanottoprosessin seurauksena maahanmuuttajat osaavat suomea, hallitsevat omaa arkeaan, ovat yhteiskunnan aktiivisia ja hyvinvoivia jäseniä sekä osallistuvat suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävällä tavalla.

Maaseutukunnat kotouttajina

Kotoutumista edistävässä työssä maaseudulla voisi olla nykyistä enemmän roolia siitä huolimatta, että iso osa maahanmuuttajista hakeutuu kasvukeskuksiin. Joka tapauksessa onnistunut alkuvaiheen kotoutuminen on luonut hyvää pohjaa uudelle elämälle ja tulokset koituvat koko Suomen eduksi. Onnistunut vastaanottovaihe takaa sen, että suomen kielen opetukseen ei joudu jonottamaan, kunnissa paikallisyhteisöt ovat isossa roolissa tulijoiden vastaanottajina sekä kotoutumisen tukijoina ja työpaikkojakin löytyy. Maaseutu on tilastotietojen valossa myös monin paikoin jo ennestään varsin monikulttuurinen.

Alkuvaiheen epäonnistunut kotoutuminen puolestaan voi tuottaa arjenhallintaongelmia, syrjäytymistä - jopa radikalisoitumista ja johtaa yhteiskunnan kannalta kestämättömien elämäntapojen ja käytäntöjen yleistymiseen.

Maaseudun tulevaisuus kotouttajana

Humanitaarisen vastaanoton lisäksi Maaseutu on nyt tilanteessa, missä sen on itse rakennettava oma roolinsa vastaanottavana maaseutuna ja kotouttavina kuntina. Maaseudulla on mahdollisuus, oikeus ja velvollisuuskin ottaa aikaisempaa enemmän vastuuta humanitaarisesta vastaanotosta ja muusta kotouttamisesta erityisesti maahanmuuton alkuvaiheessa (ensimmäiset 3-4 vuotta). Tämä on parhaimmillaan myös maaseudun elinvoimaa lisäävä tekijä silloin, kun se tuo tullessaan uusia kuntalaisia, tervehdyttää maaseudun ikärakennetta, auttaa säilyttämään palveluja ja jopa lisää niitä, lisää työvoiman saatavuutta, luo uusia työpaikkoja ja tuo uusia asiakkaita paikallisille yrityksille. Kotouttamispalvelut ja maahanmuuttajien huomioiminen kunnan palveluissa on myös kuntien lakisääteinen velvollisuus.

Humanitaarinen vastaanotto ja maahanmuuttotyö vaativat tavoitteellista ja pitkäjänteistä työtä paikallistasolla sekä toimivien käytäntöjen arviointia ja jalkauttamista yli alueellisten, valtakunnallisten ja sektorirajojen. Erilaiset verkostot ja kumppanuudet kolmannen sektorin toimijoiden, julkisen sektorin ja yritysten kanssa ovat avaimia onnistuneeseen kotouttamiseen. Kotoutumista voidaan tukea ja edistää toimenpiteiden ja palveluiden avulla, mutta kotoutuminen tapahtuu aina vuorovaikutuksessa arkipäivän tilanteissa ja yhteisöissä: kohtaamisissa kadulla ja kaupassa, päiväkodeissa, kouluissa, harrastustoiminnassa ja työpaikoilla.

Maahanmuuttotyöstä saatujen kokemusten mukaan erityisesti viranomaistyön ulkopuolella olevat sosiaaliset verkostot, mielekkäät aktiviteetit ja yhdessä tekeminen ovat niitä, jotka kiinnittävät ihmisiä uuteen ympäristöön ja omaan lähiyhteisöön ja luovat hyvinvointia. Tämän edistämiseksi myös vapaa sivistystyö on saanut uuden tehtävän kotoutumista edistävässä koulutuksessa kuluvan vuoden alusta. Tämä resurssi on turvattava ja hyödynnettävä kotoutumisen kehittämiseksi.

Kotoutuminen nopeasti käyntiin monialaista yhteistyötä kehittämällä

Parhaimmillaan onnistunut vastaanotto käynnistää kotoutumisen nopeasti ja tehokkaasti alkuun. Lapset pääsevät heti kouluun ja aikuiset nopeasti töihin ja suomen kielen kursseille. Uutta kieltä pääsee kuulemaan ja käyttämään saman tien- paikalliset ihmiset ottavat mukaansa ja kutsuvat kotiinsa. Ovat kiinnostuneita ja antavat aikaansa. Vastaanotto voi onnistua hyvin, kun sitä tehdään yhdessä viranomaisten, järjestöjen, työnantajien ja yksittäisten ihmisten kesken.

Tällöin vastaanotto nojaa kolmeen tukijalkaan – kunta on sitoutunut asiaan ja kehittää omia palvelujaan niin, että ne huomioivat myös maahanmuuttajat asiakkainaan, paikkakunnalta löytyy töitä ja koulutusmahdollisuuksia ja paikallinen yhteisö ottaa vastuuta omasta yhteisöstään ja huolehtii toinen toisistaan – myös uusista tulijoista.

Silloin kun nämä kolme osa-aluetta toteutuvat, maahanmuuttotyössä ja humanitaarisessa vastaanotossa on hyvät mahdollisuudet onnistua. Maaseutu voisikin paljon nykyistä enemmän profiloitua nimenomaan vastaanottavana maaseutuna, joka ottaa vastaan erilaisia tulijoita, toivottaa tervetulleeksi, sitoutuu auttamaan alkuun, tukee ihmisiä saamaan oma elämänsä omaan hallintaansa ja tarvittaessa päästää irti.

Yhteinen haaste koko suomalaiselle maaseudulle

Maaseudulla ja pienillä kunnilla voisi olla huomattavasti nykyistä suurempikin rooli kotouttamisessa ja esimerkiksi humanitaarisen vastaanoton alkuvaiheessa. Se ei kuitenkaan tapahdu itsestään vaan vaatii tavoitteellista ja pitkäjänteistä työtä – sekä tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Useiden rohkaisevien esimerkkien perusteella ollenkaan kaikki maahan tulleet eivät välttämättä halua Helsinkiin, mutta todennäköisesti iso osa heistä päätyy sinne, jos me maaseudun toimijat emme osaa tuoda esille myös muita vaihtoehtoja.

Tässä meillä kaikilla on vielä parannettavaa. Miten osaamme kertoa Suomesta monipuolisesti ja kertoa alueiden erityispiirteistä totuudenmukaisesti ja uudella tavalla? Tunnistammeko omat vahvuutemme; osaammeko esimerkiksi itse arvostaa sitä, että kaikki on lähellä ja turvallista? Miten saamme avoimet työpaikat, työvoimatarpeen ja mahdolliset työnhakijat kohtaamaan toisensa? Miten osaamme yhdistää suomen kielen opiskelun ja työnteon? Kuinka hyvin ymmärrämme sen, että parhaita paikkoja oppia kieltä ovat kaikki ne yhdessä tekemisen paikat työpaikoilla, harrastuksissa ja naapureiden kesken?

Monipuolisen maakuvan rakentamiseen tarvitaankin juuri laaja-alaista yhteistyötä kuntien ja valtion viranomaisten välillä, tarvitaan paikallisia yhteisöjä ja yksittäisiä ihmisiä ja lisäksi työnantajia ja yrittäjiä, jotka tarvitsevat työlle tekijöitä. Kunnista ja paikallisista yhteisöistä pitää osata kertoa uudella tavalla, sekä tuleville kuntalaisille että eri viranomaisille. Pitää osata kertoa työpaikoista, kouluista, asunnoista,

harrastusmahdollisuuksista ja muiden kokemuksista ajantasaisesti ja hyvissä ajoin. Meidän on kaikkien yhdessä osattava kertoa maaseudusta toimivan, hyvän ja turvallisen arjen kautta.

Helsinki 18.10.2018
MAASEUDUN SIVISTYSLIITTO

Paula Yliselä
toiminnanjohtaja